

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

FARVERGÅRDEN, EBELTOFT

SYDDJURS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	9.9.2014
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/706-0001
Kommune:	Syddjurs Kommune
Adresse:	Adelgade 13-15, 8400 Ebeltoft
Betegnelse:	Farvergården
Fredningsår:	1919
Omfang:	<i>De to forhuse (nr. 13: mellem 1817 og 1827; nr. 15: 1780'erne), de to nordlige sidehuse, det sydlige sidehus (farveriet), tværbygningen og pumpehuset.</i>

BYGNINGSBESKRIVELSE

Farvergården ligger midt i husrækken på den vestlige side af Adelgade i Ebeltofts historiske bykerne. Farvergården består af to forhuse i skel til gaden. Det nordre forhus er bygget sammen med et sidehus. Bag forhusene er et brolagt gårdrum, der indrammes af forhusene og af to bagvedliggende sidehuse, der forbindes af en tværbygning. Halvdelen af tværbygningen udgør en overdækning af et portrum om til haven. Bag sidehusene er en stor have, der skrånede ned mod vandet. I haven er en pumpestation. Alle bygninger på nær det sydlige forhus er indrettet til museum om den gamle farvergård under Museum Østjylland.

Alle bygninger på nær det sydligste sidehus og pumpestationen er opført i rigt, opstolpet bindingsværk med fodrem, dokker og løsholter, hvilende på en sokkel af sorttjærede syld- eller kampesten. Tavlene er kalket i jernvitriol, og bindingsværket er sorttjæret eller brunt opstolpet. Mod gaden er bindingsværket på det sydlige forhus kalket i en lys okker og på det nordlige i en grå okker. Samtlige bygninger har røde, afvalmede, teglhængte tage, hvor der i rygningen på det sydlige forhus samt på sidehuset til det nordlige forhus er hvidtede skorstenspiber med sokkel og krave. Skorstenspiberne på det sydvestlige forhus (farveriet) er ligeledes hvidtede, hvoraf den østre er med sokkel, og den vestre er cylinderformet.

Det nordlige for- og sidehus er sammenbygget som et længe- og gavlhus i skellet mod Adelgade i et stokværk mod Adelgade. Forhuset er mod gården hævet i den sydlige ende i to stokværk, hvorunder der er et portrum. Mod Adelgade er en traditionelt udført, tofløjet port, og i gavlhuset er en ældre, tofløjet bræddedør i en indfatning af træ. Både port, dør og indfatning er malet perlegrå. Mod gårdsiden er en nyere, traditionelt udført revledør malet i dodenkop. I sidehuset er en ældre, sorttjæret revledør. Vinduerne er ældre en- og torammede

vinduer med seks ruder i hver ramme. Vinduerne er hvidmalede mod Adelgade og malet dodenkop mod gårdsiden.

Det indre er indrettet til museum og kendetegnes af delvist iscenesatte interiører. Der er bevaret en oprindelig planløsning med butik og vareindlevering samt stue mod gaden. I sidehuset er spisestue, sovekammer, køkken, fadebur og spisekammer. Mod gårdsiden i både for- og sidehus er en ældre hønsestige, der fører til den uudnyttede tagetage, hvor der er en alkove til pigen samt en ældre jernovn. På vinduet ved alkoven er påmonteret en klap på vinduespladen, der kan fungere som et lille bord. Taget er understrøget. Gulvene er ældre, bejdsede bræddegulve undtagen i en del af butikken, hvor der er et nyere, traditionelt udført bræddegulv og bagerst i sidehuset, hvor der er en gang af pigsten og i fadeburet er teglgulv. Væggene er pudsede og malet med limfarve på nær bagerst i sidehuset, hvor væggene er kalkede. I både for- og sidehus er der ældre bræddeloftter med synligt bjælkelag. Dørene er ældre fyldings- og revledøre, hvoraf dørene og gerichterne i spisestuen er ådret. Dørene har ældre og oprindelige greb, beslag og håndmedede låse. I butikken i forhuset er indbyggede skabe og sorteringsshylder bag en ældre skranke. I stuen er et indbygget skab med opsproset vindue med flaskebundsrunder i den øverste del. Vinduerne har ældre anverfere og stormkroge. I spisestuen står en ældre cylinderovn i jern, og i køkkenet er der et ældre brændekomfur under den store åbne skorsten.

Sidehuset mod nordvest, som herefter betegnes staldlængen, er en lang længe, hvor tværbygningen er påbygget omtrent på midten. Vestre gavlf har grundmuret sokkel og gavltrekant, mens bindingsværket er malet dodenkop. Mod gårdsiden er fem ældre, sorttjærede eller blåmalede revledøre, samt en sorttjæret luge. I det yderste fag er en kældernedgang. Vinduerne er ældre, torammede vinduer med seks ruder i hver ramme på nær kældervinduerne, der er nyere, men traditionelt udførte. Vinduerne er brunmalede på nær kældervinduerne, som er rødmalede.

I staldlængens indre er et karlekammer lige ved hestestalden. Bagved er kostalden og herefter tærskeloen og laden. I skillevæggen ind til hestestalden er tre åbninger. Overalt er bevaret pigstengulve, kalkede vægge i bindingsværk og bræddeloftter med synligt bjælkelag. Dørene er ældre revledøre med klinkefald og ældre beslag. I hestestalden er ældre spiltove, og i kostalden er ældre båse og grebning. Både spiltove og båse er i træ. Tærskeloen og laden er adskilt af en bræddehalvæg, hvori der sidder en revleluge. Der er åbent til tagkonstruktionen. Gulvet i tærskeloen er støbt, og i laden er nyere bræddegulv. Kælderen strækker sig under laden og har pigstengulv og synligt kampestensfundament.

Det sydvestlige sidehus, der herefter betegnes farveriet, er en grundmuret bygning i én etage over en muret, rødmalet sokkel. Facaden er gulkalket og afsluttes af en let profileret, muret gesims. Mod gårdsiden er to revledøre, en revleluge og en lav, tofløjet revleport. Den vestre revledør har et ældre, firdelt overvindue. I østre gavl er to revledøre, hvoraf den nordre er nyere, men traditionelt udført. Over begge er et todelt vindue. I siden bag tværbygningen er en nyere, traditionelt udført revledør og en ældre brunmalet luge. De øvrige vinduer er overvejende ældre en- og torammede vinduer med seks ruder i hver ramme. De enkelte nyere vinduer er traditionelt udførte. Alle vinduer er malet i dodenkop.

Det søndre forhus.

Det indre er indrettet til farveri med et presserum, tørrerum samt selve farveriet med kedler, varmkype, skyllemaskine og kartemaskine. Bagerst er hestegangen med kradsemaskine. I hestegangen er åbent til tagkonstruktionen og det understrøgne tag. Der er sand på gulvet. Væggene er pudsede og kalkede. I farveriet er der pigstens- og teglgulv. I kedelrummet er en rende i gulvet, der ledes ud igennem et hul i væggen til gårdspladsen. Væggene er pudsede og kalkede, og lofterne er nyere, traditionelt udførte bræddeloft. Dørene er ældre revledøre med klinkefald og ældre beslag. I gavlen er der indgang til et latrin. Endvidere er der en indgang til en lille gang, hvor der er teglgulv og en nyere, traditionelt udført fyldingsdør og revledør. Fyldingsdøren fører ind til et nyere rum med traditionelt udførte bræddegulve, pudsede vægge og lofter. Bag revledøren er en ældre hønsestige til den uudnyttede tagetage, hvor der er et dueslag og synlige skorstenspiber. De ældre vinduer har ældre anverfere og stormkroge.

Tværbygningen er i bindingsværk som det øvrige. Mod gårdsiden er en delvis ældre, sorttjæret revleport og -dør. I portrummet er en nyere, traditionelt udført revledør. Vinduerne er ældre torammede, brunmalede vinduer.

I det indre er vognport mod gårdrummet, og mod haven er trykkammeret til mønstertrykning. I vognporten er kalket bindingsværk ind mod farveriet. Noget af tømmeret og nogle tavler er udskiftet. Gulvene er pigsten, og der er nyere bræddeloft. I trykkammeret er nyere bræddegulv og bræddeloft.

Pumpehuset er grundmuret med undtagelse af søndre gavl, der er udført i nyere, traditionelt udført bindingsværk. På søndre gavl er et halvtag, der dækker indgangen. Halvtaget er, ligesom pumpehuset, beklædt med tegl. Vinduerne er ældre, kurvehanksbuede, torammede og brunmalede vinduer.

I det indre er en ældre stentrappe fra søndre gavl, der fører ned under jorden. Således er pumpehuset i det indre et stort, dybt hul,

der er åbnet op til tagkonstruktionen. ”Gulvet” udgøres af sten og af kilden. Det høje kampestensfundament er synligt.

Det sydlige forhus er ikke en del af museet, men er indrettet til erhverv. På bagsiden er påbygget et udskud i bindingsværk, der vender ud mod museets gårdrum. I udskuddet er indrettet toiletter til museets gæster. Det sydlige forhus er seks fag langt i et stokværk med en gavlkvist over de to midterste fag. Foran den nyere, traditionelt udførte hoveddør er en granittrappe med støbejernsværn. Hoveddøren er en tofløjet fyldingsdør med dobbelt slagliste og et ældre, tredelt overvindue. Syd for hoveddøren er to større butiksvinduer. De resterende vinduer er nyere, traditionelt udførte, torammede vinduer med tre ruder i hver ramme. Både vinduer og døre er brunmalede.

Det indre er disponeret med en forstue, der flankeres af to stuer. Mod gårdsiden er det ældre køkken, hvor der er et ældre brændekomfur samt et lille kammer. Fra køkkenet leder en oprindelig hønsestige leder til den delvist udnyttede tageetage, hvor der er et værelse i gavlkvisten. Det indre er kendetegnet af en traditionel materialeholdning med nyere, traditionelt udførte bræddegulve, pudsede, vægge og lofter samt oprindelige fyldings- og tapetdøre med ældre greb, beslag og gerichter. Fyldingsdørene er ådrede mod forstuen. Under den nordlige del af forhuset er en kælder.

— BYGNINGSHISTORIE

Ebeltoft ligger i et kuperet terræn, der skråner ned mod vandet og havnen, som i mange år udgjorde byens livsnerve. Havnen var særlig fordi den som den eneste på den østjyske kyst ligger mod vest, hvor vigen gav læ fra Kattegat og derfor udgjorde havnen et eftertragtet ophold, når vejret på havet blev for voldsomt. Ebeltoft fik købstadrettigheder i 1301 af kong Erik Menved, men byen er formentlig langt ældre. Mod syd ligger byens ældste del omkring Havnegade, Kirkegade, Søndergade og den sydlige del af Nedergade, hvor der var optimale betingelser for at anlægge havnen, som i mange år udgjorde rammerne for byens hovederhverv – skibsfarten. Ebeltoft var udskibningshavn for tømmer og brænde til København fra de store kongelige skovbesiddelser, der var på Djursland og skibsfarten med tømmer gjorde Ebeltoft til en relativ betydningsfuld og velhavende købstad.

Ebeltofts byplan og gadestruktur er overordnet dikteret af hovedvejen fra nord, hvor byen i løbet af de næste århundreder voksede op langs hovedstrøget Nedergade-Adelgade. Købmændene dominerede den nordlige bydel, hvilket ses i de store, toetagers bindingsværksgårde, gerne med svalegang, der dominerer den nordligste ende af Adelgade. Den sydlige del af byen var derimod

hjemsted for skippere, søfolk og fiskere. Området omkring Overgade, Nedergade og Søndergade udgjorde byens småårs kvarter, hvilket stadig kan aflæses i de mindre huse på små grunde. I løbet af 1500-tallet blev gadenettet i bykernen udbygget, som det i store træk ser ud i dag karakteriseret ved sit snoede og kuperede gadenet med husene beliggende helt ud til vejskellet.

Modsat mange andre købstæder har Ebeltoft været forskånet for større bybrande og derfor står bykernen relativt intakt med mange ældre bindingsværksbygninger omkring det ældre gadeforløb.

Indtrykket af den koncentrerede bykerne blev forstærket i 1657 ved indførelsen af konsumptionsafgiften, idet indgangen til byen blev begrænset til tre porte, en i henholdsvis syd, øst og nord, mens byen mod vest var afgrænset af tangdiger, der var meget høje for at beskytte de bagvedliggende kålhaver fra oversvømmelser.

I løbet af 1700-tallet begyndte skibstrafikken overvejende at vende blikket mod Nordtyskland og Østersøområdet. Hermed var Ebeltofts storhedstid indenfor skibsfart en epoke blot og en langvarig krise satte ind. Den varede indtil begyndelsen af 1800-tallet, hvor der var etableret gode afsætningsforhold for kornproduktion. I samme periode blev flere af byens markante industrivirksomheder grundlagt blandt andet S.B. Lundbergs Maltfabrik og Farvergården. 1900-tallet var præget af en tid med noget mindre økonomisk vækst, men i stedet for private initiativer blev der opført mange offentlige værker og institutioner blandt andet et gas- og vandværk og den markante toldkammerbygning af Hack Kampmann, der nu er glasmuseum. Endvidere opførtes H. W. Wencks nu nedrevne stationsbygning til den private jernbane mellem Ebeltoft og Trustrup. De blev alle opført i udkanten af den gamle bykerne ligesom et nyt område nord for den gamle bykerne skød op med boliger, der var inspireret af funktionalismen og Bedre Byggeskik.

Farvergården blev opført i perioden 1700-1850. Gårdens historie kan føres tilbage til første halvdel af 1600-tallet, hvor den var ejet af skipper og rådmand Jens Jespersen, der opførte den første bebyggelse på stedet, der var væsentligt større end den ses i dag. Efter Jens Jespersens død og efterfølgende retssager om salg af ejendommen i 1642 blev gården delt i to, hvoraf den søndre del i dag udgøres af Farvergården. Bygningerne havde herefter mange skiftende ejere og har skiftet, der har sat deres præg på bygningerne.

Farveriet blev etableret i af Emanuel Randlef og var i drift 1772-1788 og igen fra 1824-1920erne. I 1824 blev farvergården købt og genåbnet af Johannes Lybring Kragh, der forestod flere udvidelser og ombygninger af ejendommen, senest i 1851 så den kom til at fremstå som den i store træk ses i dag.

Det søndre forhus, Adelgade 13, blev købt af Kragh i 1851 og lagt til Farvergården. Huset beskrives første gang i brandforsikringen i 1827. Tidligere havde der ligget en ejendom her, som lignede Farvergården med et 12-fags øst-vest vendt hus med gavl til gaden, hvortil der syd for var et 2-fags portrum langs gaden. Ejendommen blev i 1822 købt af organist og lærer, Jørgen Severin Korsgaard, der formentlig har opført det nuværende hus.

Den sidste farver, Johan Petersen, ophørte med at farve omkring 1925, men han blev boende på stedet og fremviste det som museum til sin død i 1959.

I 1974 købte Ebeltoft Kommune bygningerne og åbnede dem igen som museum. Siden 1978 har Farvergården været drevet som en afdeling af Museet for Syddjurs og blev i 2011 en del af Museum Østjylland.

— KILDER

Farvergården i Ebeltoft. Jakob Vedsted. Ebeltoft Museum, 1993

Kommuneatlas Ebeltoft. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Ebeltoft Kommune, 1999.

Det gamle Ebeltoft. Robert Egevang. Nationalmuseet, 1975.

En vandring i det gamle Ebeltoft. 1 Ebeltoft trop og flok. 1962.

Ebeltoft Købstads Historie. Poul Rasmussen og Gustav Albeck. Udgivet af Ebeltoft By. 1951.

Bevaringsplan Ebeltoft. Nationalmuseet, 1970.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Farvergården knytter sig til bygningskomplekset sammensat af gavl- og længehus mod gaden, der i kraft af konstruktionerne og proportioneringen udgør en væsentlig del af Adelgades historiske gadebillede. Hertil kommer gårdmiljøet med side- og bagbygninger, gårdsplads samt have med pumpehus, der udgør et helstøbt og velbevaret miljø.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig overordnet til det helstøbte gårdanlæg med forhuse, sidehuse, tværbygning og pumpehus, som

står som en velbevaret repræsentant for det tidligere farveri, hvor farveren havde butik og bolig i forhuset og det nordre sidehus, mens de bagvedliggende sidehuse blev brugt til stald og selve farveriet. Farvergården vidner således om, hvordan bolig og arbejde fungerede sammen. Tillige de to forhuses mere repræsentative karakter med fyldingsdøre og bindingsværket i en anden pigmentering end jævne sorttjæring, som kendetegner gårdsiden samt funktionslængerne. Hertil kommer gavlkvisten på det sydlige forhus samt vinduerne med tre ruder i hver ramme, der indikerer at bygningen er nyere end længe- og gavlhuset. Ligeledes farveriet og pumpehuset, der begge er grundmurede og som klart signalerer, at de er en nyere og for tiden moderne tilføjelse til anlægget. Hvor Kragh flyttede farveriet fra den ældre staldlænge over i de til formålet opførte bygninger. Den kulturhistoriske værdi knytter sig tillige til det relativt righoldige, opstolpede bindingsværk der med fodrem, dokker og løsholter er egnskarakteristisk for Ebeltoft på grund af de store skovressourcer, der fandtes på Djursland. Endelig har de ubrudte tegltage og skorstenspiberne i rygningerne kulturhistorisk værdi, idet de vidner om datidens levevis, hvor tageetagen blev brugt til opbevaring og ildsteder var den eneste kilde til opvarmning og madlavning.

Den kulturhistoriske værdi i det indre for det nordre forhus knytter sig til den traditionelle planløsning med butik og stue mod gaden og bolig og funktionsrum, herunder køkken, fadbur, spisekammer og bryggers i sidehuset. Stuen og butikken havde repræsentativ karakter og farveren og hans kone kunne nemt bevæge sig fra de private gemakker til butikken. Hertil kommer den uudnyttede tageetage med alkoven og klappbordet ved vinduet, der vider om tyendets forhold. Tillige de ældre og oprindelige overflader, bygningsdele og -detaljer, herunder butikken med indbyggede skabe, skranke og sorteringshylde, døre, vinduer, trapper og brændekomfur, der vidner om datidens levestandard samt om for- og sidehusets alder og tidligere funktion.

Den kulturhistoriske værdi for det søndre forhus knytter sig til den traditionelle planløsning med en forstue, der flankeres af stuer og et bagvedliggende køkken. Endvidere med kammer mod gårdsiden og den enkle trappe til værelset i gavlkvisten og opbevaringspladsen i den resterende del af den uudnyttede tagetage. Hertil kommer brændekomfuret og de ældre døre, der er ådrede på den ene side, hvilket var karakteristisk for stilidealet ved opførelsen i 1800-tallet.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig for staldlængens ydre til dens langstrakte form med få vinduesåbninger og sorttjærede revledøre, der vidner om bygningens funktion som stald og lade.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig for staldlængens indre til den bevarede inddeling i heste- og kostald, hvor karlekammeret er

placeret ved hestestalden med kig gennem skillevæggen, således at karlene kunne holde øje med hestene. Hertil også tærskeloen, der er placeret umiddelbart ved laden, hvor åbningen af rummet til tagkonstruktionen sikrede med mest mulig plads til opbevaring af hø og korn. Endvidere kommer staldinventaret, herunder spiltove, båse og grebning, der tydeliggør den tidligere funktion som stald for forskellige kreaturer, hvor hestene blev anset som et finere og mere kostbart dyr.

Den kulturhistoriske værdi ved farveriet knytter sig i det ydre til den industrielle fremtoning med meget få vinduesåbninger og store skorstenspiber samt hullet i væggen til renden ud i gården.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til det bevarede maskineri til farveriet, der formidler det historiske håndværks arbejdsgang og nødvendige store maskiner, kedler og hestegang.

Den kulturhistoriske værdi for tværbygningen knytter sig til dens sammenhæng med resten af anlægget, hvor den med vognport og trykkammer indgår som en nødvendig del af farveriet.

Den kulturhistoriske værdi for pumpehuset knytter sig til dens lave, lukkede udtryk, hvor terrænet hælder ned mod vandet samt til den lange trappe ned til kilden og pumpen, der kunne hente vand op til farveriet og dermed indgår som en uundværlig del af farveriet.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig overordnet til det samlede anlæg i bindingsværk, der trods de mange sammenbyggede bygningskroppe fremtræder som en samlet helhed, med et klart hierarki, hvor bag- og sidebygninger underordner sig forhusene. De ubrudte, teglhængte tages former aftegner de enkelte bygningsvolumener, og skorstenspiberne udgør en naturlig afslutning. Endvidere giver de righoldige, opstolpede tømmerkonstruktioner bygningerne et robust og ærligt udtryk, hvor de eneste dekorative detaljer er gavlkvisten og hoveddøren på det søndre sidehus.

Farvergårdens nordre sidehus.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig overordnet til Farvergården som en væsentlig og velbevaret repræsentant for et gårdkompleks indrettet til farveri.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til alle bindingsværkskonstruktionerne med fodrem, fyldtømmer og sokler af

syld- og kampesten, til de ubrudte, røde, teglhængte tage og skorstenspiberne.

De bærende fredningsværdier for det nordlige for- og sidehus knytter sig i det ydre endvidere til sammenbygningen af gavl- og længehus i et stokværk samt til forhusets to stokværk mod syd med portrum under. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder bræddedør, revledøre og vinduer samt de traditionelt udførte bygningsdele og den traditionelle materialeholdning.

Det nordlige for- og sidehus' bærende fredningsværdier i det indre knytter sig til den ældre grundplan med butik, vareindlevering og stue mod gaden samt spisestue, sovekammer, køkken, fadebur og spisekammer i sidehuset, til tagetagen med synlige konstruktioner, alkove og vinduesklap. Hertil kommer de ældre interiører, herunder bræddegulve, pigstens- og teglgulve, kalkede og limfarvede vægge, bræddeloft og synlige bjælkelag. Endvidere kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder trapper, fyldings- og revledøre, gerichter, greb, hængsler, ådringer, jern- og cylinderovne, butiksinventar, indbyggede skabe og den åbne skorsten med brændekomfur. Endeligt kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier for staldlængen knytter sig i det ydre ligeledes til kældernedgangen og de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder revledøre, luge og vinduer. Endvidere til de traditionelt udførte vinduer og den traditionelle materialeholdning.

I staldlængens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den oprindelige planløsning med hestestald, karlekammer, kostald, tærskelo og lade samt kælder. Endvidere til de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder kampestensfundament, pigstengulve, brædde- og bindingsværksvægge, bræddeloft, synlige konstruktioner, revledøre med klinkefald, beslag, spiltove, båse og grebning. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

Farveriets bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til bygningen i grundmur i én etage med muret sokkel, gesims og ubrudt, teglhængt tag med skorstenspiber. Hertil kommer de ældre samt de traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer, herunder, revledøre, luge, vinduer og overvindue samt den traditionelle materialeholdning.

I farveriets indre knytter de bærende fredningsværdier sig til den oprindelige planløsning med presserum, tørrerum samt selve farveriet med kedler, varmkype, skyllemaskine, kartemaskine, kedelrum, latrin, hestegangen med kradsemaskine og loft til opbevaring. Endvidere til de ældre bygningsdele og -detaljer,

herunder gulve med sand, pigstens- og teglgulv, synlige konstruktioner, bræddeløfter, afvandingsrende med afløb gennem ydervæggen, hønsestige, revledøre med klinkefald, beslag og dueslag. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

Tværbygningens bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til det som nævnt for de øvrige bygninger i bindingsværk samt til de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder vinduer, revleport og -dør. I tværbygningens indre knytter de bærende fredningsværdier sig til planløsningen med vognport og trykkammer. Endvidere til de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder pigstengulve, vægge i bindingsværk og konstruktioner. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning, herunder bræddegulv og bræddeloft.

Pumpehusets bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til den fritliggende bygningskrop i grundmur og bindingsværk med teglhængt halvtæg med syd, til det teglhængte, ubrudte tag og de ældre kurvehanksbuede vinduer. Hertil kommer de øvrige ældre bygningsdele og -detaljer samt den traditionelle materialeholdning.

Pumpehusets bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til den oprindelige planløsning med et forsænket rum, til stentrappen, kampestensfundamentet, konstruktionerne og den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier for det søndre forhus knytter sig i det ydre, til som for de øvrige bygninger til bindingsværket samt til udskuddet mod gården, til frontkvist, ubrudt tegltæg og skorstenspiber. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder granittrappe med støbejernsværn og overvinduet. Endvidere de traditionelt udførte vinduer og hoveddør samt den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier for det søndre forhus knytter sig i det indre til den traditionelle grundplan med forstue flankeret af stuer, køkken og kammer mod gården samt til loftsetagen med kammer og de synlige konstruktioner. Hertil kommer de ældre bygningsdele og detaljer, herunder hønsestige, brændekomfur, oprindelige fyldings- og tapetdøre med greb, beslag, hængsler og ådringer. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.